

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ГІРНИЧО-ЕЛЕКТРОМЕХАНІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
КРИВОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішенням Педагогічної ради
від 31.08.2022, протокол № 1

ПОГОДЖЕНО
Рішенням Ради самоврядування
від 08.09.2022, протокол № 2

Уведено в дію наказом
директора ВСП «ГЕМФК КНУ»
від 09.09.2022 № 218-осн

**ПОЛОЖЕННЯ
ПРО ВИЯВЛЕННЯ, ПРОТИДІЮ
ТА ЗАПОБІГАННЯ НАСИЛЬСТВУ ТА ЙОГО ПРОЯВАМ
У ВІДОКРЕМЛЕНОМУ СТРУКТУРНОМУ ПІДРОЗДІЛІ
«ГІРНИЧО-ЕЛЕКТРОМЕХАНІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
КРИВОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»**

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Це Положення щодо виявлення, протидії та запобігання насильству (далі – Положення) у Відокремленому структурному підрозділі «Гірничо-електромеханічний фаховий коледж Криворізького національного університету» (далі – Фаховий коледж) регламентує організацію роботи щодо виявлення, протидії та запобігання насильству і порядок реагування на випадки насильства.

1.2. Положення розроблено у відповідності до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про фахову передвищу освіту», «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії насильству» та відповідних нормативно-розпорядчих документів Міністерства освіти і науки України.

1.3. Основною метою щодо протидії насильству є психологічне, фізичне, економічне забезпечення та підвищення ефективності освітнього процесу, формування негативного ставлення до насильства, захист психологічного здоров'я і соціального благополуччя усіх його учасників: здобувачів освіти, педагогічних працівників та працівників Фахового коледжу.

1.4. Головними завданнями є:

- ознайомлення здобувачів освіти, отримувачів освітніх послуг, співробітників Фахового коледжу з поняттям насильства, його видами та проявами;
- навчання конструктивним формам спілкування, поведінкових реакцій;
- зняття деструктивних елементів у поведінці; вирішення конфліктних ситуацій;
- усвідомлення і прийняття відмінностей; - розвиток адекватного рівня самооцінки й самоконтролю;
- формування навичок саморегуляції, внутрішніх афективних процесів та емоційної адекватності у контактах студентів з навколишнім світом;
- підвищення рівня самосвідомості здобувачів освіти, отримувачів освітніх послуг, співробітників Фахового коледжу, встановлення зв'язку із власним внутрішнім «я» та один з одним;
- вміння вільно виражати почуття.

1.5. Терміни, використані у цьому Положенні, вживаються у таких значеннях:

- **насильство** – протиправні дія або бездіяльність (а також погрози їх вчинення) у формі фізичного, сексуального, психологічного, економічного насильства, що вчиняються у визначеному колі осіб, незалежно від місця їх проживання.

- **булінг** (цькування) – діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого. Булінг є одним із проявів насильства.

- **кривдник** – учасник освітнього процесу, в тому числі малолітня чи неповнолітня особа, яка вчиняє насильство щодо іншого учасника освітнього процесу;

- **потерпілий** – учасник освітнього процесу, в тому числі малолітня чи неповнолітня особа, щодо якої було вчинено насильство;

- **спостерігачі** – свідки та (або) безпосередні очевидці випадку насильства;

- **сторони насильства** – безпосередні учасники випадку: кривдник, потерпілий, спостерігачі (за наявності).

- **психологічне насильство** – форма насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи;

- **сексуальне насильство** – форма насильства, що включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої або неповнолітньої особи без її згоди, або в присутності третіх осіб, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності;

- **фізичне насильство** – насильства, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших дій насильницького характеру.

- **економічне насильство** – форма насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру;

- **запобігання насильству** – система заходів, що здійснюються працівниками Фахового коледжу, та спрямовані на підвищення рівня обізнаності усіх учасників освітнього процесу щодо форм, причин і наслідків насильства, формування нетерпимого ставлення до насильницької моделі поведінки, небайдужого ставлення до постраждалих осіб.

2. ФОРМИ ТА ОЗНАКИ НАСИЛЬСТВА

2.1. Визначаються наступні форми насильства: **фізичне, економічне (занедбання дитини), сексуальне, психологічне.**

2.2. Ознаки насильства:

Фізичне насильство:

- зміщення суглобів (вивихи), переломи кісток, гематоми, подряпини, садна;
- синці на щоках, очах, губах, вухах, сідницях, передпліччях, кінчиках пальців, рвані рани і переломи в області обличчя, травматична втрата зубів;
- ретинальні крововиливи (у сітківку), відшарування сітківки і переломи орбіти; забиті місця на тілі, голові, які мають виразні контури предмета (наприклад, пряжки ремня, лозини);
- рани і синці у різних фазах загоєння та/або у різних частинах або незрозумілого походження;
- незвичні опіки (цигаркою або гарячим посудом).

Сексуальне насильство:

- підліткова проституція;

- вагітність;
- вчинення сексуальних злочинів;
- сексуальні домагання до підлітків, дорослих;
- нерозбірлива та/або активна сексуальна поведінка;
- уникнення контактів із ровесниками;
- відсутність догляду за собою;
- боязнь чоловіків, конкретних людей;
- запобіжні заходи, щоб важче було знімати одяг.

Психологічне насильство:

- замкнутість;
- страх, або навпаки, демонстрація повної відсутності страху, ризикована, зухвала поведінка;
- неврівноважена поведінка;
- агресивність, напади люті, схильність до руйнації, нищення та насильства;
- уповільнене мовлення, нездатність до навчання, відсутність знань, відомих дітям відповідного віку (наприклад, невміння читати, писати та рахувати);
- уникання однолітків, бажання спілкуватися зі значно молодшими дітьми;
- занижена самооцінка, тривожність, почуття провини;
- швидка стомлюваність, знижена спроможність до концентрації уваги;
- демонстрація страху перед появою батьків та/або необхідністю йти додому;
- небажання йти додому;
- схильність до “мандрів”, бродяжництва;
- страх перед фізичним контактом, депресивні розлади, спроби самогубства або самопошкодження;
- вживання алкоголю, наркотиків, токсичних речовин
- наявність стресоподібних розладів психіки, психосоматичних хвороб насильство по відношенню до слабших: тварин чи інших живих істот.

Економічне насильство (занедбання дитини):

- підліток постійно голодує через нестачу їжі
- підліток надмірно набирає вагу через неправильне харчування
- підліток завжди запізнюється до освітнього закладу
- підліток завжди пропускає коледж
- підліток носить брудний одяг
- підліток одягнений не за погодою, не по сезону
- підліток виглядає втомленим і хворим
- підліток виглядає занедбаною
- у підлітка неліковані зуби
- нестача необхідного медичного лікування
- за підлітком не стежать, і він залишений напризволяще
- підлітка наражають на небезпеку
- підлітка уникають інші діти
- нігті у підлітка не стрижені і брудні
- у підлітка постійні інфекції, спричинені браком гігієни
- є інформація про трудову діяльність підлітка
- підліток жебракує, втікає з дому

3. БУЛІНГ

3.1. До булінгу (цькування) у Фаховому коледжі належать випадки, які відбуваються безпосередньо в приміщеннях коледжу та на прилеглих територіях (включно з навчальними приміщеннями, приміщеннями для занять спортом, проведення заходів, коридорами, вбиральнями, їдальнею тощо) та (або) за межами коледжу під час заходів, передбачених освітньою програмою, планом роботи Фахового коледжу, та інших освітніх заходів, що організуються за згодою директора Фахового коледжу, в тому числі дорогою до (із) коледжу.

4. ОЗНАКИ БУЛІНГУ

4.1. Ознаками булінгу (цькування) є систематичне вчинення учасниками освітнього процесу діянь стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, в тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, а саме:

- умисне позбавлення їжі, одягу, коштів, документів, іншого майна або можливості користуватися ними.
- перешкоджання в отриманні освітніх послуг, примушування до праці та інші правопорушення економічного характеру;
- словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи;
- будь-яка форма небажаної вербальної, невербальної чи фізичної поведінки сексуального характеру, зокрема принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, прізвиська, образи, жарти, погрози, поширення образливих чуток;
- будь-яка форма небажаної фізичної поведінки, зокрема ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, завдання ударів.

5. ПРОЯВИ БУЛІНГУ

5.1. Проявами, які можуть бути підставами для підозри в наявності випадку булінгу (цькування) учасника освітнього процесу у Фаховому коледжі є:

- замкнутість, тривожність, страх або, навпаки, демонстрація повної відсутності страху, ризикована, зухвала поведінка;
- невірноважена поведінка;
- агресивність, напади люті, схильність до руйнації, нищення, насильства;
- різка зміна звичної для дитини поведінки;
- уповільнене мислення, знижена здатність до навчання;
- відлюдкуватість, уникнення спілкування;
- ізоляція, виключення з групи, небажання інших учасників освітнього процесу спілкуватися;
- занижена самооцінка, наявність почуття провини;
- поява швидкої втомлюваності, зниженої спроможності до концентрації уваги;
- демонстрація страху перед появою інших учасників освітнього процесу;
- схильність до пропуску навчальних занять;
- відмова відвідувати заклад освіти з посиланням на погане самопочуття;
- депресивні стани;
- аутоагресія (самоушкодження);

- суїцидальні прояви;
- явні фізичні ушкодження та (або) ознаки поганого самопочуття (нудота, головний біль, кволість тощо);
- намагання приховати травми та обставини їх отримання;
- скарги здобувача освіти на біль та (або) погане самопочуття;
- пошкодження чи зникнення особистих речей;
- вимагання особистих речей, їжі, грошей;
- жести, висловлювання, прізвиська, жарти, погрози, поширення чуток сексуального (інтимного) характеру або інших відомостей, які особа бажає зберегти в таємниці;
- наявність фото, відео та аудіоматеріалів фізичних або психологічних знущань, сексуального (інтимного) змісту;
- наявні пошкодження або зникнення майна та (або) особистих речей.

6. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ТА ФУНКЦІЇ РОБОТИ, СПРЯМОВАНІ НА ПРОТИДІЮ НАСИЛЬСТВУ ТА ЙОГО ПРОЯВАМ

6.1. Цькування дітей з боку однолітків, сьогодні одна з найбільш поширених проблем освітніх організацій, яка істотно збільшує ризик суїциду серед молоді, призводить до ескалації агресії і насильства в колективі, зниження успішності, емоційних і невротичних проблем.

6.2. Профілактика насильницьких дій та боулінгу, як їх прояву, передбачає роботу за такими напрямками:

1. ознайомлення педагогічних працівників Фахового коледжу з особливостями поширення масових негативних явищ серед здобувачів вищої освіти та загальноприйнятими у світі поняттями «булінг», «цькування» з огляду на розуміння проблеми насильства над дітьми та його видами;

2. просвітницька робота серед студентської молоді щодо попередження насильства з використанням основних форм просвітницької роботи, а саме:

- лекційної роботи, міні-лекцій, круглих столів, бесід, диспутів, годин відкритих думок, усних журналів, кінолекторіїв, організації конкурсів, фестивалів, акцій, створення клубів із правових знань;

- формування правосвідомості і правової поведінки студентів, відповідальності за своє життя, розвиток активності, самостійності, творчості здобувачів освіти, створення умов для самореалізації особистості;

- формування у викладачів та батьків навичок ідентифікації насильства як у своїй поведінці, так і в поведінці дітей з метою формування умінь виокремлювати існуючу проблему;

- створення у Фаховому коледжі умов недопущення насильства та його проявів, створення відповідного середовища в закладі освіти для профілактики та боротьби з негативними соціально-педагогічними наслідками цього явища;

- зміцнення захисних сил особистості та організму в протистоянні цькуванню як для здорових студентів, так і для тих, хто вже має соматичну або психічну патологію;

- проведення бесід зі здобувачами освіти з метою профілактики насильству та його проявами.

- виступи провідних спеціалістів у системі профілактичної роботи щодо подолання різноманітних форм агресивної поведінки серед підлітків.

6.3. Основними функціями щодо протидії насильству та його проявам є:

- діагностика – соціальне і психологічне вивчення здобувачів освіти, викладачів і співробітників, груп і колективів, моніторинг соціальних процесів та психічного розвитку окремих студентів, визначення причин, що ускладнюють особистісний розвиток, навчання та взаємини в колективі;

- корекція – здійснення психолого-педагогічних заходів з метою усунення відхилень у психічному та особистісному розвитку і поведінці, подолання різних форм девіантної поведінки (у разі недостатності психопрофілактичної роботи та за умови необхідності, своєчасності та ефективності застосування методів психокорекції та загальної психотерапії);

- реабілітація – надання психолого-педагогічної і соціальної допомоги студентам, які перебувають у кризовій життєвій ситуації, з метою адаптації їх до умов навчання у Фаховому коледжі та соціального середовища;

- профілактика – своєчасне попередження відхилень у психічному та особистісному розвитку, міжособистісних стосунках, запобігання конфліктним ситуаціям в освітньому процесі, попередження наркоманії, алкоголізму, суїцидів, расової і соціальної нетерпимості, аморального способу життя та ін.;

- психологічна просвіта – підвищення психологічної культури всіх учасників освітнього процесу здобувачів освіти, викладачів, співробітників.

6.4. Виховання студентської молоді здійснюють відповідно до принципів науковості, системності, наступності, природовідповідності та зв'язку з реальним життям.

7. СУБ'ЄКТИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ РЕАГУВАННЯ НА ВИЯВЛЕНІ АБО ВСТАНОВЛЕНІ ФАКТИ НАСИЛЬСТВА ТА ЙОГО ПРОЯВІВ

7.1. Суб'єктами реагування у випадку настання насильства та його проявів у закладах освіти (далі – суб'єкти реагування) є:

- служба освітнього омбудсмена;
- служби у справах дітей;
- центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;
- органи місцевого самоврядування;
- керівники та інші працівники закладів освіти;
- засновник (засновники) закладів освіти або уповноважений ним(ними) орган;
- територіальні органи (підрозділи) Національної поліції України.

7.2 Суб'єкти реагування на випадок насильства та його проявів діють у межах повноважень та законодавства України та цим Положенням. Послідовність суб'єктів є випадковою та не відображає пріоритетність та послідовність здійснення повідомлення про випадок насильства та його проявів.

7.3. Учасники освітнього процесу, працівники Фахового коледжу, керівництво Фахового коледжу повідомляють про випадок насильства та його проявів, стороною якого вони стали або підозрюють про його вчинення, або про який отримали достовірну інформацію, директора Фахового коледжу або інших суб'єктів реагування на випадки насильства та його проявів у Фаховому коледжі.

7.4. У Фаховому коледжі заяви або повідомлення про випадок насильства та його проявів, або підозру щодо його вчинення приймає керівник Фахового коледжу.

7.5. Повідомлення можуть бути в усній та (або) письмовій формі, в тому числі із застосуванням засобів електронної комунікації.

7.6. Керівник Фахового коледжу розглядає та з'ясовує всі обставини насильства та його проявів, після чого скликає засідання комісії з виявлення, протидії та запобігання насильству та його проявів (далі – Комісія) та окреслює подальші дії.

7.7. Якщо за результатами розгляду Комісією буде виявлено насильницькі дії, їх прояви, і буде встановлено що скоєне носить системний характер, а не одноразовий випадок, то за результатами розгляду Комісії повідомляє протягом однієї доби уповноважені підрозділи органів Національної поліції України, Службу у справах дітей, центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та принаймні одного з батьків або інших законних представників.

8. СКЛАД КОМІСІЇ, ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ЇЇ ЧЛЕНІВ

8.1. Склад Комісії затверджується наказом директора Фахового коледжу. Комісія виконує свої обов'язки на постійній основі.

8.2. Склад Комісії формується з урахуванням основних завдань комісії. Комісія складається з голови, заступника голови, секретаря та не менше, ніж п'яти її членів. До складу комісії входять педагогічні працівники, працівники адміністрації, у тому числі практичний психолог Фахового коледжу. До участі в засіданні Комісії за згодою залучаються батьки або інші законні представники малолітніх або неповнолітніх сторін насильства та його проявів, а також можуть залучатися сторони насильства.

8.3. Головою Комісії є заступник директора з навчально-виховної роботи.

8.4. Голова Комісії організовує її роботу і відповідає за виконання покладених на комісію завдань, головує на її засіданнях та визначає перелік питань, що підлягають розгляду. Голова Комісії визначає функціональні обов'язки кожного члена Комісії. У разі відсутності голови комісії його обов'язки виконує заступник голови Комісії. У разі відсутності голови Комісії та заступника голови Комісії обов'язки голови комісії виконує один із членів Комісії, який обирається Комісією за поданням її секретаря. У разі відсутності секретаря Комісії його обов'язки виконує один із членів Комісії, який обирається за поданням голови Комісії або заступника голови Комісії.

8.5. Секретар Комісії забезпечує підготовку проведення засідань Комісії та матеріалів, що підлягають розгляду на засіданнях Комісії, ведення протоколу засідань.

8.6. Член Комісії має право:

- ознайомлюватися з матеріалами, що стосуються випадку насильства та його проявів;
- брати участь у їх перевірці;
- подавати пропозиції, висловлювати власну думку з питань, що розглядаються;
- брати участь у прийнятті рішення шляхом голосування; висловлювати окрему думку усно або письмово;
- вносити пропозиції до порядку денного засідання Комісії.

8.7. Член комісії зобов'язаний:

- особисто брати участь у роботі Комісії;
- не розголошувати стороннім особам відомості, що стали йому відомі у зв'язку з участю у роботі Комісії, і не використовувати їх у своїх інтересах або інтересах третіх осіб;
- виконувати в межах, передбачених законодавством та посадовими обов'язками, доручення голови Комісії;

- брати участь у голосуванні.

8.8. Метою діяльності Комісії є:

- припинення випадків насильства та його проявів у Фаховому коледжі;
- відновлення та нормалізація стосунків, створення сприятливих умов для подальшого здобуття освіти у групі, де стався випадок насильства та його проявів;
- з'ясування причин, які призвели до насильства та його проявів, та вжиття заходів для усунення таких причин;
- оцінка потреб сторін насильства в соціальних та психолого-педагогічних послугах та забезпечення таких послуг.

8.9. Комісія у своїй діяльності забезпечує дотримання вимог Законів України «Про інформацію», «Про захист персональних даних».

8.10. До завдань Комісії належать:

- збір інформації щодо обставин випадку булінгу (цькування), зокрема пояснень сторін булінгу (цькування), батьків або інших законних представників малолітніх або неповнолітніх сторін булінгу (цькування);
- висновків практичного психолога та соціального педагога (за наявності) закладу освіти; відомостей служби у справах дітей та центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;
- експертних висновків (за наявності), якщо у результаті вчинення булінгу (цькування) була завдана шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого; інформації, збереженої на технічних засобах чи засобах електронної комунікації (Інтернет, соціальні мережі, повідомлення тощо);
- іншої інформації, яка має значення для об'єктивного розгляду заяви; розгляд та аналіз зібраних матеріалів щодо обставин випадку булінгу (цькування) та прийняття рішення про наявність/відсутність обставин, що обґрунтовують інформацію, зазначену у заяві.

8.11. У разі прийняття рішення Комісією про наявність обставин, що обґрунтовують інформацію, зазначену у заяві, до завдань Комісії також належать:

- оцінка потреб сторін насильства в отриманні соціальних та психолого-педагогічних послуг та забезпечення таких послуг, в тому числі із залученням фахівців служби у справах дітей та центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;
- визначення причин насильства та його проявів та необхідних заходів для усунення таких причин;
- визначення заходів виховного впливу щодо сторін насильства у групі, де стався випадок насильства та його проявів;
- моніторинг ефективності соціальних та психолого-педагогічних послуг, заходів з усунення причин насильства та його проявів, заходів виховного впливу та корегування (за потреби) відповідних послуг та заходів;
- надання рекомендацій для працівників Фахового коледжу щодо доцільних методів здійснення освітнього процесу та інших заходів сторонами насильства, їхніми батьками або іншими законними представниками;
- надання рекомендацій для батьків або інших законних представників малолітньої чи неповнолітньої особи, яка стала стороною насильства та його проявів.

8.12. Засідання Комісії є правоможним у разі участі в ньому не менш як двох третин її складу.

8.13. Рішення з питань, що розглядаються на засіданні Комісії, приймаються шляхом відкритого голосування більшістю голосів від затвердженого складу Комісії. У разі рівного розподілу голосів голос голови Комісії є вирішальним.

8.14. Голова Комісії доводить до відома учасників освітнього процесу рішення Комісії згідно з протоколом засідання та здійснює контроль за їхнім виконанням.

8.15. Строк розгляду Комісією заяви або повідомлення про випадок насильства або його проявів у Фаховому коледжі та виконання нею своїх завдань не має перевищувати десяти робочих днів із дня отримання заяви або повідомлення директором Фахового коледжу.

9. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

9.1. Положення набуває чинності з дати його затвердження Педагогічною радою Фахового коледжу.

9.2. Зміни та доповнення до даного Положення вносяться за погодженням із Педагогічною радою Фахового коледжу та викладу його у новій редакції.